

לכבוד אחי ורעי שיחי' האהובים עלי מאד, שמקצתכם זכיתי לראות בשבת אבל לא כולכם,

לאילו שלא השתתפו במנין בליל שבת בחנייה של הרב שלמה חוקת שליט"א, אשלים לכם כאן את הדברים שאמרתי שם.

בעניין מנהג אבילות בימי ספירת העומר

עם ישראל נוהג אבילות בימי ספירת העומר, כמבואר בשו"ע סי' תצג. אמנם ימי הספירה בעצם אינם אלא ימי שמחה. וכמפורש בדברי המהר"ל (גור אריה פ' אמור, כד, י) [בטעם שהמתינו מלסקול את המקושש עצים שחילל שבת מיד לאחר יציאתם ממצרים]: "וכן כשיצאו ממצרים, שבאו לקבל תורתו, **הכל היה ימי שמחה**, ולא רצה לערב בם מיתה". וכן כתב הרמב"ן (פ' אמור, כג, לו): "והימים הספורים בינתיים **כחולו של מועד** בין הראשון והשמיני בחג". והטעם ברור, כיון שאלו ימי עליה והכנה לשבועות "והוא יום מתן תורה שהראם בו את אשו הגדולה ודבריו שמעו מתוך האש" (המשך הרמב"ן שם).

אמנם נוהגים כל עם ישראל מקצת אבילות ב33 ימים מתוך ספירת העומר, משום שמתו בתקופה זו לפני כאלפיים שנה, 24 אלף תלמידי רבי עקיבא ממחלת אסכרה. מנהג אבילות זו [שגזרו עליו הגאונים] **תמוהה** לכאורה. הרי הדין הוא שאסור להתאבל אלא במידה מצומצמת, ואף על גדול החכמים, אמרו חז"ל שאסור להתאבל יותר מ"ב חודש"¹. והטעם שאסור להתאבל "יותר על המידה", מבאר היטב הרמב"ן (דברים יד, א) משום שאף לאחר המוות, הנשמה היא נצחית וממשיכה לחיות². אם כן למה מתאבלים שנה אחר שנה על מותם של תלמידי רבי עקיבא?

נראה ליישב תמיהה זו על פי תמיהה אחרת, ותירוצם היסודי של בעלי התוספות. על לוויתנו של רבי אליעזר הגדול, רבו של רבי עקיבא, נמסר לנו (סנהדרין סח.) "למוצאי שבת פגע בו רבי עקיבא מן קיסרי ללוד, היה **מכה בבשרו עד שדמו שותת לארץ**, פתח עליו בשורה ואמר: אבי אבי רכב ישראל ופרשיו, הרבה מעות יש לי ואין לי שולחני להרצותן". וכל אחד יתמה הרי מפורש בתורה (פ' קדושים יט, כח) "וְשָׁרַט לְנֶפֶשׁ לֹא תִתְּנוּ בְּבֶשֶׂרְכֶם". מתרצים התוספות: "ומשום שרט לנפש ליכא, **דמשום תורה קעביד**, כדאמר הרבה מעות יש לי ואין לי שולחני להרצותן". וצריך להבין כוונתם, האם משום צער על התורה מותר לעבור על צווי התורה? אמנם כשנתבונן בדבר, דברי התוספות ברורים: על פטירת אדם אסור להתאבל יתר על המידה, שהרי ממשיך לחיות בעולם הנצח, וכפי שמבאר הרמב"ן. אמנם על התורה שנאבדת אצלנו ["הרבה מעות יש לי ואין לי שולחני להרצותן"] אין גבול עד כמה מותר להתאבל, כי זו אבידה נצחית.

אם כן, יש לומר כן גם אודות פטירת תלמידי רבי עקיבא, וכפי שמתואר בגמרא (יבמות סב:): "שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפרס [בצפון], וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, **והיה העולם שמם**, עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום, ושנאה להם ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה אותה שעה." "היה **העולם שמם**" – כלומר **התורה נחסרה מהעולם** משום פטירתם. וצריך לומר בביאור האבילות כיום שתיקנו הגאונים, שה"עולם שמם" בשעתם פגע בהמשכיות התורה עד זמנינו! [וכ"כ בשיחות "משנת רבי אהרן"].

ועדיין יש להקשות כמה קושיות:

א) למה נאמר "והיה העולם שמם", והלא חמישה תלמי חכמים היו בדרום, כבר היו תלמידי

¹ **שולחן ערוך יורה דעה סימן שצד סע' א-ב:** "אין מתקשין על המת יותר מדאי... אלא שלשה ימים לבכי, שבעה להספד, שלשים לתספורת ולגיהוץ. במה דברים אמורים בשאר העם, אבל תלמידי חכמים, הכל לפי חכמתם, ואין בוכים עליהם יותר מל' יום ואין מספידין עליהם יותר מ"ב חדש".

² "...עם קדוש" הבטחה בקיום הנפשות לפניו יתברך, יאמר אחרי שאתה עם קדוש... אין ראוי לכם להתגודד ולהקרח על נפש ואפילו ימות בנוער. ולא יאסור הכתוב הבכי, כי הטבע יתעורר לבכות בפירוד האוהבים ונדודם אף בחיים. ומכאן סמך לרבותינו (מור"ק כז ב) באסורם להתאבל על נפש יותר מדאי "

חכמים גדולים לפני שבא רבי עקיבא אליהם³.
ב) למה מצאו חז"ל ענין להדגיש פרטים הגיאוגרפיים - שהתלמידים שמתו היו "מגבת עד אנטיפרס" [הצפון], והתלמידים החדשים ב"דרום"?
ג) למה נאמר שהיו י"ב אלף "זוגות", ולא נאמר כ"ד אלף תלמידים?

ונראה שמצינו תשובה יסודית לכל הנ"ל בתיאור בפרטים נוספים כפי שמובא באבות דרבי נתן (נוסחא ב פרק יב):
 "נמצאו לו י"ב אלף זוגות של תלמידים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות יושבים ושונים מאנטפטרס ולפנים".

ונראה ברור מהדגשת הפרטים הגיאוגרפיים, שמאורעות אלו אירעו בתקופה שגלתה הסנהדרין מיבנה [בדרום] לאושא [בצפון] (ר"ה דף לא-לא:), בפעם השניה (עיי"ש). וטעם גלות זו הוא שבדרום [י"הודה"] משום שגזרו הרומאים גזירות נגד התורה, ובדרום לא היתה אפשרות ללמוד באופן גלוי - ב"זוגות" [חברותות] ובתוך "בתי כנסיות ובבתי מדרשות". אלא לימודם בדרום היה בדוחק "אמרו עליו על רבי יהודה ברבי אילעאי שהיו ששה תלמידים מתכסין בטלית אחת ועוסקין בתורה" (סנהדרין כ.). [רש"י מפרש מחמת עניות, ואולי ניתן לפרש עוד כדי להיחבא בלימודם מהרומאים. הטלית היה הלבוש החיצוני שעוטף כשהולך לשוק, וכאן י"ל ששימש ככיסוי להסתרה].

חמישה התלמידים הנ"ל שבדרום אכן למדו וגדלו בתורה, אבל בהיותם בדרום לא הצילו את העולם מלהיות "שמם", שהרי נחסרה החיות והאווירה של התורה של "יושבים ושונים" ב"זוגות" "בתי כנסיות ובבתי מדרשות". ולכן היה ה"עולם שמם", כל כך "שמם" עד שפגע בדרגת התורה בדורות הבאים. התלמידים החדשים של רבי עקיבא עברו לגור בצפון כפי שמפורש בגמרא בסוגיות שונות [מקום מגוריו של רבי יהודה היה באושא], וחזרו וייסדו הלימוד כראוי בבתי מדרשות.

מובן מאליו משמעות הדברים לתקופה בה אנו נמצאים, במגיפת הקורונה. לדאבון הלב, נסגרו כל בתי הכנסיות ובתי מדרשות בכל העולם. נכון, שכל הרוצה ללמוד יכול ללמוד לעצמו, ואף ללמוד עם "חברותא" בטלפון, אבל אין לכך שום דמיון לאווירת "בבתי כנסיות ובבתי מדרשות יושבים ושונים". העולם הוא שמם! הנזק הרוחני שנעשה לעם ישראל בששה ימי חודש אייר שכבר עברו ללא פתיחת הישיבות, אין לשער. כל יום נוסף הוא אסון לעכשיו ולעתיד האומה. אל תחשבו שהכוונה לטענות על מישהו. יש הצעות לפתרון ויש גם בעיות. אני רק מציג את המצב, שצריך להתאבל עליו, ולהתחנך לפני ה' יתברך, שיביא לפתיחת שערי הישיבות בקרוב. הרי "מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות נ.).

ותמוה איך יתכן שהגענו למצב חמור זה? הרי כתב הרמב"ן (פ' וישלח, לב, ט): "וכך אמרו בבראשית רבה (עו ג) אם יבא עשו אל המחנה האחת והכהו אלו אחינו שבדרום, והיה המחנה הנשאר לפליטה אלו אחינו שבגולה. ראו כי גם לדורות תרמוז זאת הפרשה". כן היה לכל אורך ההיסטוריה של גלותינו: כשבטלו בתי מדרשות בדרום (כנ"ל), נשארו בתי מדרשות בצפון, ואחר כך ב"הגולה", שם האריכו ימים הישיבות בבבל. וכשנסגרה ישיבת הגאונים בבבל, פרחו ישיבות חדשות בעיקר בספרד, וכשהיה שמד בספרד, כתב אחד מבני ספרד ששמע שבצרפת זורח אורו של "רבינו תם" [שהקים ישיבה, ואחריו הר"ן]. וכן דור אחר דור, עד זמנינו. ועכשיו נסגרו הישיבות בכל העולם כולו! איך יתכן?!

³ **ברכות דף כז: כת:** "מעשה בתלמיד אחד שבא לפני רבי יהושע [רבו של רבי עקיבא]... ואותו תלמיד רבי שמעון בן יוחאי הוה עירובין דף יג: "כל מקום שאתה מוצא משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא אינו אלא רבי מאיר ששימש את רבי ישמעאל ואת רבי עקיבא"

כף החיים סי' תצ"ג סוס"ק כו: "מדברי שער הכוונות (ענין ספירת העומר" ח"ב עמ' קצ) משמע דהשמחה היא משום דבאותו יום נליג בעומר שאז גמרו למות כל כ"ד אלף תלמידים הראשונים] סמך ר"ע את ה' תלמידיו".
 ואולי יש לבאר שהיה העולם שמם מהמסורת של רבי עקיבא [ובשם האר"י ז"ל מובא שר' עקיבא נחשב "עמוד תורה שבעל פה"]. אמנם סתימת הלשון "היה העולם שמם" משמע לא רק מתורת רבי עקיבא.

אכן נפתחו מעט ישיבות, חלקית עכ"פ. אבל אין זה מספיק. אין בהן די "תורה" עבור דור שלם.

ומה עוד: "עומדות היו רגלינו בשערך ירושלם. מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה שערי ירושלם? שהיו עוסקים בתורה" (מכות דף י.). "שערי ירושלים" המגינים עלינו, אינם בתים הפרטיים אלא "שערים" בתי המדרשות. מי יגן עלינו אם הישיבות לא תפתחנה?

זה בכלל "עת הצרה" שלנו, מלבד הצרות הנוראות של יהודים הרבים שנפטרים מהמגיפה. נזעק לה' ית' שירחם עלינו, ויוציאנו מאפילה לאורה, לגאולה שלימה בקרוב.

תפילת רבים – מספר חדש

לא נשלח את עצמינו בדמיונות. המגיפה לא הסתיימה לא כאן ולא בארצות הגולה. אמנם המצב השתפר הרבה כאן בארצנו הקדושה, אבל המגיפה מסתובבת עוד, וזקוקים לנסים שלא יהיה גל שני עכשיו שפתחו במהירות את ההגבלות. ויש עדיין חולים קשים, בארץ ובגולה. ומלבד המגיפה עצמה, יש צרת סגירת הישיבות, בתי מדרשות ובתי כנסיות, וכנ"ל.

המספר לשיחת ועידה שהשתמשנו עד עכשיו לתפילת רבים, לא הצליח כראוי אלא בפעם הראשונה. עכשיו, בס"ד, קבלתי "חדר" לשיחת ועידה במערכת אחרת, שנוכל לשמוע את כל המתפללים.

התקשרו למספר *6829, ואחר שמיבים להקיש 128, וגם הסיסמא 128.

הן א-ל כביר לא ימאס תפילת הרבים!!

הדורש בשלומכם הטוב, באהבה ובצפיה לישועה,
אריאל בוקוולד

נ.ב.

נתבקשתי למסור לידי משפחת קרליץ את דברי ההספד שאמרתי על מוה"ר הגאון ר' נסים קרליץ זצ"ל, ואין בידי העתק. אם ידוע למישהו על מי שהקליט את ההספדים, נא להודיע לי בהקדם.